

Şanlı Bahadır KOÇ

21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü Başkan Yrd.

Zaman içinde enerji geçen yüzyıla göre daha nadir, pahalı, güvensiz ve vazgeçilmez olacaktır.

Enerji açısından dışa bağımlı ülkelerin bu nedenle ödeyecekleri ekonomik, siyasi ve askeri bedeller yüzyıl ilerledikçe artacaktır. Türkiye'nin de enerji ithal ettiği ülkelere yönelik dış politikasında tercihlerinin sınırlandırılması, pazarlık ve manevra alanının daralması şaşırtıcı olmaz.

Enerji kaynaklarının sınırlı, fosil kaynakların büyük bölümünün belli bölgelerde yoğunlaşmış olması, bu bölgelerin siyasi istikrarsızlığı ve kırılganlığı, enerji konusunda yapısal, dönemsel ve anlık belirsizliklere neden olmaktadır. Üretici ülkelerde yaşanabilecek ani ve radikal siyasi gelişmelerin enerji üretimi ve akışının istikrarına, dolayısıyla fiyat istikrarına yönelik olumsuz etkileri olabilmektedir.

Terör grupları siyasi amaçları doğrultusunda, bazı profesyonel suç örgütleri "kira" alabilmek, koruma şirketleri kendilerine "iş çıkarmak", istihbarat örgütleri jeopolitik amaçları için, boru hatları, barajlar, enerji nakil hatları, enerji tesislerinin güvenliğine yönelik eylemler düzenleyebilirler. Önümüzdeki on yıllarda

enerjinin güvenlik maliyetinin de artması sürpriz olmaz.

2030 yılında fosil rezervlerin yarından fazlası tüketilmiş olacaktır. Bu durumun yeni bulunacak rezervler, yeni ve/veya alternatif enerji teknolojileri ile kısmen ertelenmesi mümkündür. Ama enerji kay-

calar olduğunu görmek zor değildir. Bu bağımlılıklar karşılıklıdır ama asimetrik de. Asimetri kendini, iki ülkenin, zorlukları olsa da, alternatif pazar bulabileceklerini düşünebilmeleri, ama Ankara'nın böyle bir şansını olmamasında gösterebilir. İki ülke çeşitli bahanelerle Türkiye'ye enerji akışını durdurma, yavaşlatma, düzensizleştirme gibi yollara başvurarak kendilerine olan bağımlılığı hatırlatma, uyarma ve cezalandırma yoluna gidebilirler. Türkiye, enerji ithal ettiği ülkelere, siyasi ve jeopolitik nedenlerle belirlenen türde yollara başvurulmasını kabul edemeyeceğini, bu yaklaşımın güven ilişkisini yok edeceğini belirtmeli, yapılacak anlaşmalara bu tür şartları tazmin edecek maddeler koydurmaya çalışmalıdır.

Transit bir ülke olmak Türkiye'nin enerji kıtlığının yaşadığı dönemlerde daha az sorun yaşayacağı anlamına gelir mi? Transit ülke olmanın Türkiye'ye getireceği fayda, maliyet ve riskleri daha iyi hesaplayacak kadro ve analitik araçlara sahip olunmalıdır. Rusya, İran ve Orta Asya cumhuriyetlerinin enerji kaynaklarını yurtdışı pazarlara taşıyan hat ve anlaşmaları Avrupa'dan Asya'ya yönettik-

naklı buhran yaşanması muhtemeldir. 1975'te ABD Dışişleri Bakanı Henry Kissinger'ın ABD'nin S. Arabistan'ı olası bir işgalini etüt ettirdiğini hatırlamak gerekir.

Önlem düşünülmesi

Türkiye'nin en güçlü iki komşusu Rusya ve İran'a olan enerji bağımlılığının her zaman sorunsuz devam edeceğinden emin olunamaz. Rusya'ya hem gaz hem de nükleerde bağımlı olmanın ek sakın-

REKABET İÇİN PLANLAMA GEREKTİRİYOR

Enerji Konseyi kurulmalı

leri söylenebilir.

Enerji konusunda yeni teknolojileri yaratma, izleme ve uygulama konusunda üniversite, özel sektör, devlet ve belki yabancı sermayeyi bir araya getirecek bir Yüksek Enerji Enstitüsü'nün varlığı ve kalitesi Türkiye'nin önemi artacak bu hayati konuya hazırlıksız yakalanmasını önleyebilecektir.

Gelişmiş ülkeler ileri teknoloji sayesinde petrol ve gazdan başka enerji kaynaklarına geçseler dahi bu teknolojileri hızla bizimle paylaşacak değillerdir. Ayrıca yeni teknolojilere geçmenin ciddi dönüşüm maliyetleri de olacaktır.

Enerji konusunda üretilen bilgi ve fikirleri Türkiye'ye taşıyacak ve yenilerini geliştirecek bir kurumun kurulması isabetli olabilir. Böyle bir kuruluş enerji konusunda çalışan üniversite, bürokrasi, siyaset, özel sektör ve medya dünyasından kişileri bir araya getirerek yeni fikir ve projelerin filizlenmesine katkıda bulunabilir.

Enerji politikalarımızın süreklilik arz etmesinin önemi açıktır. Bu nedenle hükümetlerin, kendilerinden sonra gelenlerle dürüst bir işbirliğinde bulunmaları gerekir. Meclis'teki enerji ile ilgili komisyonun yasama, denetleme, işlemleri sırasında konunun uzmanlarıyla daha etkin çalışması yararlı olabilir.

Enerji konusu, siyasi, jeopolitik, diplomatik, ekonomik, güvenlik, çevre, hukuk, finans, istihbarat yönleri olan çok

Dünyanın en önemli enerji kaynağı fosil yatakların 20 yıl sonra yarından fazlası tükenecek. Oluşacak rekabet gözününe alındığında Türkiye'nin ciddi kurumsallaşmalara gitmesi, planlamalar yapması gerekiyor.

boyutlu, uzun dönemli, karmaşık, dinamik, kilit ve dolayısıyla stratejik bir meseledir. Bu nedenle devlet içinde ve dışındaki bilgi birikimi, uzmanlık, insan kaynağı, bakış açısı, hafızayı bir araya getirecek bir Enerji Güvenlik Konseyi'nin kurulması isabetli olabilir. Devletin değişim kurumları arasında bilgi, analiz, personel paylaşımı ve koordinasyonun düzenli, disiplinli hale gelmesi ve uzun dönemli stratejik planlama yapılması gibi getirileri olacak bu tür bir kurum için geç kalınmamalıdır.